

Vergaderjaar 2013–2014

21 501-30

Raad voor Concurrentievermogen

Nr. 319

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 21 november 2013

Hierbij bied ik u, mede namens de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de geannoteerde agenda aan voor de Raad voor Concurrentievermogen van 2 en 3 december 2013. De Raad bestaat uit een deel over interne markt en industrie (2 december), een deel over ruimtevaart (3 december) en een deel over onderzoek (tevens 3 december).

Tijdens het interne markt en industrieel deel worden er algemene oriëntaties aangenomen over de richtlijn elektronische facturering bij overheidsopdrachten en de richtlijn over schadevergoeding bij mededingingsrechtelijke overtredingen. Daarna zal het voorzitterschap een voortgangsrapportage presenteren over modernisering van het nationale merkenstelsel en dat van de EU. Verder voert de Raad een beleidsdebat over het Europees Semester en de bijdragen aan de Europese Raden van februari 2014 (industrie) en maart 2014 (*Annual Growth Survey*). Tegelijkertijd zullen onder dit agendapunt drie sets conclusies worden aangenomen, namelijk over het versterken van de interne markt, het terugdringen van regeldruk en het industriebeleid. Tijdens de lunch zal worden gesproken over de Europese defensie-industrie. Het voorzitterschap zal hiervan daarna een terugkoppeling geven in de Raad.

Tijdens het deel over Ruimtevaart wordt een algemene oriëntatie aangenomen over het Europese Aardobservatieprogramma Copernicus en wordt de voortgang besproken van het programma voor Ruimtebewaking en Monitoring.

Tijdens het onderzoeksdeel van de Raad zal een algemene oriëntatie over de voorgestelde publiek-publieke partnerschappen op basis van artikel 185 (VWEU) worden aangenomen. Verder wordt er een Raadsstandpunt vastgesteld over de voorstellen voor Gemeenschappelijke Technologie Initiatieven op basis van artikel 187 (VWEU). Het voorzitterschap zet in op een politiek akkoord inzake ITER. De Raad voert voorts een beleidsdebat over innovatie in de publieke sector.

Onder het punt diversen zal het voorzitterschap de Raad informeren over de richtlijn collectief beheer van auteurs- en naburige rechten en het unitair octrooi en een gemaakt octrooigerecht. Op verzoek van de Tsjechische delegatie zal de Commissie de Raad informeren over de algemene groepsvrijstellingsverordening voor staatssteun. De Griekse delegatie zal tot slot de Raad informeren over het werkprogramma van het inkomend voorzitterschap.

De Minister van Economische Zaken,
H.G.J. Kamp

INDUSTRIE EN INTERNE MARKT

Voorstel voor richtlijn en mededeling elektronische facturering en aanbesteding overheidsopdrachten

Algemene oriëntatie

Het voorzitterschap is voornemens tot een algemene oriëntatie te komen over de op 26 juni 2013 gepubliceerde richtlijn inzake elektronische facturering (e-facturering) bij overheidsopdrachten en de mededeling over de volledige digitalisering van de openbare-aanbestedingsprocedure, de zogenaamde «eind-tot-eind e-aanbesteding». Dit voorstel vormt onderdeel van de Single Market Act II die op 3 oktober 2012 door de Europese Commissie is gepresenteerd.

Een overgang naar een papierloze overheidsadministratie, vooral in grensoverschrijdend opzicht, is een belangrijke doelstelling voor de Europese Unie en de lidstaten. In verschillende EU-lidstaten (Nederland, Denemarken, Oostenrijk, Zweden en Finland) is indienen van e-facturen bij overheidsopdrachten reeds verplicht gesteld en succesvol. Aangezien deze initiatieven veelal gebaseerd zijn op nationale normen, en de meeste hiervan niet interoperabel zijn, ontstaat er steeds meer complexiteit, wat tot hoge hoge kosten leidt voor ondernemingen die aan grensoverschrijdende aanbestedingen willen deelnemen. Dit belemmert de toegang tot de interne markt. Het gevolg is dat e-facturering in Europa vooralsnog maar zeer beperkt wordt toegepast; schatting is dat slechts 4 tot 15 procent van alle facturen e-facturen zijn.

Om het gebrek aan interoperabiliteit aan te pakken, moet een gemeenschappelijke Europese norm voor de elektronische basisfactuur opgesteld worden en een beperkte lijst van syntaxen (berichtformaten) worden vastgesteld. In de richtlijn wordt een verplichte Europese norm voor e-facturering bij overheidsopdrachten voorgesteld. In de mededeling pleit de Commissie ervoor om naast het vervangen van papieren formulieren door elektronische formats ook de achterliggende werkprocessen aan te passen aan de mogelijkheden die het gebruik van digitale instrumenten bieden.

De Raad en het Europees Parlement staan in principe positief tegenover de richtlijn. Ze verschillen voornamelijk ten aanzien van de omzettingstermijn. Door de Europese Commissie werd oorspronkelijk een termijn van 48 maanden voor de omzetting voorgesteld. Deze termijn was niet gekoppeld aan het gereedkomen van de Europese norm (CEN-norm). Zowel Raad als Europees Parlement willen de omzettingstermijn koppelen aan het beschikbaar komen van de CEN-norm voor het semantisch gegevensmodel van de basis e-factuur. Het Europees Parlement geeft CEN hier 30 maanden voor, het voorstel in de Raad is maximaal 3 jaar. Daarna krijgen centrale overheden 18 maanden van het Europees Parlement en 30 maanden van de Raad voor implementatie. Beiden geven lidstaten – als zij dat nodig achten – de mogelijkheid om andere aanbestedende diensten maximaal 36 maanden te geven voor implementatie.

Nederland staat positief tegenover het voorstel van de Europese Commissie om een richtlijn in te voeren inzake e-facturering bij aanbestedingen. Door overheden te verplichten om e-facturen te accepteren wordt het voor bedrijven aantrekkelijker om zelf ook te werken met elektronische facturen. De richtlijn creëert hiermee grote besparingsmogelijkheden voor zowel overheid als bedrijfsleven. Geschat wordt dat de besparingen per factuur bij volledige digitale afhandeling kunnen liggen op € 8 voor de verzender en € 25 voor de ontvanger. Door de verplichting voor ontvangst van elektronische facturen bij de overheden neer te leggen ondervinden

bedrijven geen (financiële)lasten van het voorstel. De doelstelling van de richtlijn is in lijn met de ambities van het kabinet om elektronisch zakendoen met de overheid te stimuleren.

Naast e-factureren is Nederland net als de Commissie groot voorstander van volledige digitalisering van de aanbestedingsprocedure (elektronisch «eind tot eind» aanbesteden). Dit vanwege de lagere lasten voor aanbestedende diensten en ondernemingen en betere toegang tot overheidsopdrachten voor het midden- en kleinbedrijf. Het stimuleren van elektronisch aanbesteden is van groot belang voor het verbeteren van de werking van de digitale interne markt. Nederland kan instemmen met de voorliggende algemene oriëntatie.

Voorstel voor een richtlijn over schadevergoeding bij mededingingsrechtelijke overtredingen

Algemene oriëntatie

Het voorzitterschap streeft naar een snelle besluitvorming over het voorstel van de Commissie voor een richtlijn over schadevergoeding bij mededingingsinbreuken d.d. 11 juni 2013, en hoopt tijdens de aankomende Raad een algemene oriëntatie op het voorstel vast te stellen. Het krachtenveld binnen de Raad is verdeeld. Een aantal lidstaten heeft tijdens de onderhandelingen binnen Raadskader twijfels geuit over de voorliggende compromistekst en stemt mogelijk niet in.

Het voorstel beoogt 1) te komen tot een effectieve handhaving van het mededingingsrecht van de Unie door de wisselwerking tussen de publieke en private handhaving te optimaliseren, en 2) ervoor te zorgen dat slachtoffers van inbreuken op het mededingingsrecht van de Unie de schade die zij hebben geleden volledig vergoed kunnen krijgen (procesrechtelijke aspecten). Meer specifiek bevat het voorstel concrete regels waarmee de informatie van clementieverzoekers wordt beschermd. Daarnaast stelt het voorstel regels ten aanzien van de toegang tot bewijsmateriaal, het doorberekeningsverweer (*passing-on-defence*), de bewijslast, hoofdelijke aansprakelijkheid, verjaringstermijnen en doorwerking van besluiten van de nationale mededingingsautoriteit in het civiele recht.

Binnen het Europees Parlement heeft het Comité voor Economische en Monetaire Zaken, dat verantwoordelijk is voor dit voorstel, inmiddels een conceptrapport uitgebracht dat overwegend positief is. Stemming in het Comité zal naar verwachting op 5 december plaatsvinden. Dit is echter nog onzeker aangezien het Comité voor Juridische Zaken nog geen rapport heeft uitgebracht.

Nederland heeft zich tijdens de onderhandelingen kritisch uitgelaten over de procesrechtelijke aspecten, maar positief ten aanzien van de wisselwerking tussen de publieke en private handhaving van het mededingingsrecht. Deze inzet is conform het in de zomer aan uw Kamer gezonden BNC-fiche (Kamerstuk 22 112, nr. 1664). Van belang is dat het voorstel een goede balans bevat tussen de belangen van de schadevorderende partij en die van een efficiënt clementiebeleid bij de opsporing en bestraffing van kartels. Daarnaast heeft Nederland, met enkele andere lidstaten, gepleit voor het schrappen van de bepalingen over de procesrechtelijke aspecten. Het advies over het richtlijnvoorstel van de Adviescommissie Burgerlijk Procesrecht, zoals uitgebracht op 5 november 2013 aan de Minister van Veiligheid en Justitie, ondersteunt deze inzet. Naar alle waarschijnlijkheid zal deze inzet niet leiden tot het schrappen van alle procesrechtelijke bepalingen uit het richtlijnvoorstel. Nederland maakt zich sterk om in aankomende Raad de betreffende bepalingen zodanig

aangepast te krijgen dat deze binnen het Nederlandse systeem van procesrecht kunnen worden ingepast (conform het antwoord op uw vragen op het schriftelijk overleg d.d. 16 september jl. (Kamerstuk 21 501-30, nr. 317) ter voorbereiding op de Raad voor Concurrentievermogen). Er zijn op dit moment nog veel openstaande punten, onder andere over de procesrechtelijke aspecten, en een groot aantal landen wil nog aanpassingen in de tekst. Het voorstel gaat de goede kant op maar het is nog zeer onzeker hoe het voorstel, dat uiteindelijk wordt voorgelegd in de aankomende Raad, eruit komt te zien.

Voorstellen van de Europese Commissie voor een modernisering van het bestaande nationale en EU merkenstelsel (wijziging Gemeenschapsmerkenverordening en herschikking merkenrichtlijn)

Voortgangsrapport

Het voorzitterschap zal een voortgangsrapport presenteren over de op 27 maart 2013 gepubliceerde voorstellen tot wijziging van de Gemeenschapsmerkenverordening en de herschikking van de Merkenrichtlijn. Deze voorstellen maken deel uit van één pakket waarmee de Europese Commissie beoogt het bestaande merkenstelsel, zowel in de EU als op nationaal niveau, te moderniseren om de EU en nationale merkenstelsels doeltreffender, efficiënter en meer samenhangend te maken. Beide voorstellen hebben met name betrekking op het verbeteren en stroomlijnen van de bestaande bepalingen over het verkrijgen van merken, de werkingssfeer en grenzen hiervan en het bevorderen van de samenwerking tussen het Bureau voor Harmonisatie in de Interne Markt (BHIM) en de nationale merkenbureaus/diensten. Daarnaast worden in de verordening voorstellen gedaan om BHIM in overeenstemming te brengen met de gemeenschappelijke aanpak over de gedecentraliseerde agentschappen en aanpassing van aan de Commissie verleende bevoegdheden als gevolg van het verdrag van Lissabon. Onderdeel van het pakket is ook een discussie over de hoogte van de taksen, dat wil zeggen de kosten die voor het aanvragen van merken, en andere handelingen hieromtrent, door BHIM in rekening worden gebracht. De hoogte van die taksen hebben directe invloed op het aantal aangevraagde nationale merken.

De Raad staat positief tegenover deze voorstellen die, mits als één pakket beschouwd, passen binnen het streven naar co-existentie en complementariteit tussen de Unie en de nationale merksystemen. Door het systeem te stroomlijnen en te actualiseren zal het rechtszekerheid bieden aan de gebruikers ervan en kan het bijdragen aan economische groei en innovatie. Daartoe dient een en ander echter nog te worden aangepast. Een aantal inhoudelijke onderdelen moet op details nog worden uitgewerkt. Datzelfde geldt voor het bestuur van het BHIM en voor de voorgestelde delegatiebepalingen (met name waar het vergoedingen/taksen betreft). Ook het Europees Parlement staat positief tegenover de voorstellen en is van mening dat de «één pakket»-benadering zal zorgen voor een meer harmonisatie van het merkensysteem. Daarnaast moet het systeem simpel en flexibel zijn waardoor gebruikers, met name ook het mkb, de toegang tot bescherming van hun merk vinden die past bij hun behoeften.

Nederland staat positief tegenover het moderniseren van de nationale merkenstelsels en die van de EU. Nederland heeft veel baat bij een goed functionerend merkensysteem. Veel Nederlandse bedrijven, organisaties en burgers maken hier gebruik van door bijvoorbeeld naam, logo en vorm van hun innovaties te beschermen en zo hun concurrentiekracht te vergroten. De herziening van het merksysteem sluit goed aan bij het

kabinetsbeleid. De inzet van Nederland ten aanzien van het pakket richt zich met name op de verbetering van de gebruiksvriendelijkheid van het stelsel. Daarnaast heeft Nederland bezwaar tegen de introductie van de mogelijkheid voor houders van merkrechten om onverkort goederen van derden die zich in doorvoer (zgn. transit) in het douanegebied bevinden, te verhinderen. Tenslotte is Nederland voorstander van het behouden van een goede balans tussen Commissie en lidstaten ten aanzien van de positie van BHIM, de opgenomen delegatiebepalingen en de oplossingen omtrent financiering die in de voorstellen zijn opgenomen.

Europees semester; bijdrage aan de Europese Raden

Conclusies en gedachteswisseling

De Raad zal van gedachten wisselen over het Europees Semester voor zover het de aspecten betreft die onder de verantwoordelijkheid van de Raad voor Concurrentievermogen vallen. Tijdens het deel over de industrie en interne markt zal de nadruk liggen op de stand van zaken van de integratie van de interne markt. Tegelijkertijd zullen drie sets conclusies worden aangenomen, namelijk over het versterken van de interne markt, het terugdringen van regeldruk en het industriebeleid. Deze discussie en conclusies moeten input geven aan de Europese Raden in februari 2014 (over industrie) en maart 2014 (over de *Annual Growth Survey*).

Annual Growth Survey

De Commissie heeft op 13 november jongstleden de *Annual Growth Survey* gepubliceerd. In deze jaarlijkse groeianalyse presenteert de Commissie haar prioriteiten voor de groeiversterking binnen de Europese Unie. Het kabinet heeft uw Kamer recent met een brief over deze analyse geïnformeerd. Tijdens de Raad voor Concurrentievermogen zal de nadruk liggen op het overzicht van de stand van zaken van de integratie van de interne markt dat als bijlage van de *Annual Growth Survey* is gepubliceerd.

In het overzicht over de stand van zaken van de interne markt constateert de Commissie dat de integratie nog steeds toeneemt. Desalniettemin bestaan er nog steeds belemmeringen voor het vrije verkeer van personen, goederen, diensten en kapitaal. Het wegnemen van deze belemmeringen zou volgens de Commissie het concurrentievermogen en de innovatie- en investeringscapaciteit van Europese bedrijven kunnen vergroten. De Commissie ziet deze verbeteringskansen met name op het terrein van diensten, netwerken (transport en energie) en de digitale economie. De Commissie constateert tevens dat er op de dienstenmarkt wel goede initiatieven worden ondernomen, maar dat er nog veel te winnen valt op het gebied van onder meer gereguleerde beroepen, vestigingsbeleid en de onverkorte implementatie en handhaving van de dienstenrichtlijn. Net als vorig jaar geeft de Commissie aan dat de integratie van de Europese dienstenmarkt achterloopt op de integratie van de goederenmarkt. Verder wijst de Commissie op de mogelijkheden die de digitale interne markt brengt, zoals e-aanbesteding, e-factoring en e-commerce. Ten slotte vraagt de Commissie aandacht voor het functioneren van de financiële sector, die van belang is voor de toegang tot financiering voor het bedrijfsleven.

Nederland onderschrijft de analyse van de Commissie. Er ligt nog groot onbenut potentieel binnen de interne markt voor diensten en de digitale interne markt. Lidstaten moeten de komende periode meer werk maken van nationale hervormingen gericht op het moderniseren en openen van dienstenmarkten, inclusief een nauwgezette implementatie van de dienstenrichtlijn. Zo blijkt uit de *peer review* die vorig jaar in het kader van de dienstenrichtlijn plaatsvond dat eisen aan aandeelhouderschap en

eisen die ondernemingen verplichten een bepaalde juridische vorm te kiezen nog altijd wijdverbreid zijn binnen de EU. Daarbinnen is ook de aankomende wederzijdse evaluatie van nationaal gereguleerde beroepen van wezenlijk belang voor het openen van dienstenmarkten. Tot slot blijft Nederland inzetten op verdere ontwikkeling van de digitale interne markt. Hoewel de markt groeit, blijft de grensoverschrijdende e-commerce nog beperkt. Voor Nederlandse ondernemers ligt hier een groot potentieel.

Versterken interne markt

Tijdens de Europese Raad van 24-25 oktober 2013 zijn ambitieuze conclusies aangenomen ten aanzien van de interne dienstenmarkt en de digitale interne markt.

Beide onderwerpen komen terug in de conceptconclusies op het gebied van de interne markt. De conclusies benadrukken dat extra maatregelen nodig zijn om ongerechtvaardigde en disproportionele barrières binnen de interne markt weg te nemen. In het kader van governance van de interne markt wordt opgeroepen tot verbeterde werking van bestaande systemen zoals IMI¹ en Solvit². In lijn met de conclusies van de Europese Raad worden lidstaten opgeroepen de proportionaliteitstoets toe te passen op bestaande en toekomstige vereisten voor dienstverleners, wordt de Commissie opgeroepen met additionele richtsnoeren te komen en wordt het belang benadrukt van de wederzijdse evaluatie van gereguleerde beroepen. Daarnaast wordt het belang van e-commerce en online diensten onderstreept.

Nederland acht verdere voltooiing en versterking van de interne markt cruciaal, met name ten aanzien van de dienstenmarkt en de digitale interne markt. Deze sectoren zijn cruciaal voor het Europees groeivermogen. Ten aanzien van de interne dienstenmarkt acht Nederland het van belang dat snel wordt gestart met de wederzijdse evaluatie van gereguleerde beroepen in het kader van de richtlijn beroepskwalificaties. Nederland steunt de suggestie van de Commissie om te kijken naar het cumulatieve effect van alle regelgeving op één beroepsactiviteit, zowel waar het gaat om toegang tot als uitvoering van een beroepsactiviteit. De Commissie moet door middel van richtsnoeren inzichtelijk maken welke eisen proportioneel zijn en welke te ver gaan. Ten aanzien van de digitale interne markt hecht Nederland eraan dat het auteursrecht wordt aangepast aan het digitale tijdperk, verdere maatregelen om e-commerce te versterken worden aangenomen (ten aanzien van bijvoorbeeld grensoverschrijdende betalingen) en dat de lopende voorstellen omtrent e-identificatie en e-factoring worden afgerond.

Verlagen regeldruk

De Commissie heeft op 2 oktober jl. een (vervolg)mededeling over het Europese regeldrukprogramma REFIT gepubliceerd. In dit kader heeft de Commissie de afgelopen maanden alle EU-regelgeving in kaart gebracht en de terreinen geïdentificeerd waarop naar haar mening winst is te boeken door enerzijds regels te verminderen of geheel in te trekken indien zij niet meer nodig zijn, en anderzijds EU-regelgeving eenvoudiger te implementeren. Het REFIT-programma vormt het meest ambitieuze programma van de Commissie tot nog toe om de efficiënte en effectieve wetgeving te bevorderen. De Europese Raad van oktober heeft dit

¹ IMI is een beveiligde online toepassing waarmee nationale, regionale en lokale overheden snel en gemakkelijk met hun partners in het buitenland kunnen communiceren.

² SOLVIT is een online netwerk waarin EU-lidstaten samen naar een pragmatische oplossing zoeken voor problemen die het gevolg zijn van een verkeerde toepassing van de internemarktregels door overheidsinstanties.

programma dan ook positief ontvangen. Voor de kabinetspositie op hoofdlijnen verwijst ik u naar de Geannoteerde Agenda voor de Europese Raad van 24/25 oktober (Kamerstuk 21 501-20, nr. 811). Uw Kamer zal op korte termijn met een BNC-fiche uitgebreider worden geïnformeerd over het voorstel en de appreciatie daarvan.

Ook in de conceptconclusies voor deze Raad wordt het programma positief ontvangen. Een duidelijk tijdspad ontbreekt echter in het REFIT-programma. Het belangrijkste voorstel in de conceptconclusies is om een duidelijker tijdspad voor de komende vijf jaar voor implementatie van het programma te ontwikkelen. Ook wordt de Commissie opgeroepen om te komen tot een integraal overzicht van de kosten en baten van het programma op EU- en lidstaatniveau., waaronder ook de resultaten van de eerdere consultatie voor de top 10 van meest belastende regelgeving voor het mkb. In de conclusies wordt tevens een aantal voorstellen gedaan voor het uitwisselen van *best practices*: het hanteren van een *checklist Better Regulation* vanuit de Stoiber-Groep en het opzetten van een platform vanuit de Commissie waarin *best practices* van de lidstaten (actief) worden uitgewisseld. De Raad roept de Commissie voorts op om eind 2013 de richtlijnen voor *Impact Assessments* te verbeteren. Het gaat er dan met name om de positie van stakeholders te verbeteren tijdens het consultatieproces.

Nederland steunt het REFIT-programma en kan de in de conceptconclusies opgenomen maatregelen, die het programma verder concretiseren en er een tijdspad aan verbinden, steunen. «Slimme regelgeving» is van belang voor het Europese groeivermogen en het bevorderen van een betere naleving van beleid. Actie op zowel Europees als nationaal niveau is nodig om de kosten van regelgeving voor het bedrijfsleven, burgers en overheden naar beneden te brengen. Nederland acht het van belang dat zowel op Europees niveau als in andere lidstaten gekeken wordt naar de nalevingskosten, hetgeen nog onderbelicht is. De administratieve lastendruk (en met name de nalevingskosten) van het wetsvoorstel gegevensbescherming bijvoorbeeld hebben grote impact op het Nederlandse bedrijfsleven. Nederland zou graag zien dat de aanpak die Nederland hiervoor heeft ontwikkeld (de zogenaamde CAR-methode) ook in Europa wordt toegepast. Nederland hecht ook veel waarde aan het uitwisselen van *best practices* tussen de lidstaten en de Commissie en is verheugd dat daartoe voorstellen in de conceptconclusies zijn opgenomen.

Industrie

De Raad wisselde al van gedachten over het industriebeleid tijdens de Raden van mei en september van dit jaar [zie verslagen: Kamerstuk 21 501-30, nr. 311 en Kamerstuk 21 501-30, nr. 318]. De conceptconclusies onderstrepen dat industriebeleid van belang is voor economisch herstel in de Europese Unie. De lidstaten en de Europese Unie kunnen met een actieve inzet het concurrentievermogen van bedrijven ondersteunen. Voor de Europese Unie ligt daarbij de focus op een effectief werkende interne markt, een groei- en innovatievriendelijk regelgevend kader, efficiënte ondersteuning van onderzoek en innovatie en verbeterde toegang tot financiering en tot externe markten. Ook onderstrepen de conceptconclusies het belang van betaalbare en stabiele energievoorzieningszekerheid. Daarbij wordt de Commissie opgeroepen om zo spoedig mogelijk het aangekondigde onderzoek te publiceren naar de opbouw van de energieprijzen en de factoren die deze beïnvloeden, Dit is met name van belang voor de energie-intensieve industrie en het mkb.

Nederland kan de in de conclusies opgenomen focus op de terreinen waar de Europese Unie meerwaarde heeft, zoals de interne markt, regeldruk en

financiering, onderschrijven. Door een actieve agenda op deze terreinen en te zorgen voor concrete verbeteringen kan de Europese Unie het concurrentievermogen van bedrijven verbeteren. Nederland acht het van belang dat bij het versterken van het concurrentievermogen van de industrie tevens wordt gekeken naar de (aanverwante) diensten. Juist op het terrein van diensten is, zoals de Europese Raad van oktober jongstleden concludeerde, nog een belangrijke stap te maken in het verbeteren van de werking van de interne markt.

RUIMTEVAART

Copernicus

Algemene oriëntatie

Het voorzitterschap streeft naar besluitvorming (algemene oriëntatie) over de financiering en het operationeel maken van het Copernicus programma (voorheen aangeduid als GMES: *Global Monitoring for Environment and Security*) voor 2014–2020. Dit programma behelst de implementatie van een Europees systeem voor de monitoring van het milieu op aarde vanuit de ruimte door satellieten, door metingen op aarde, alsmede de bijbehorende informatiediensten. Deze verordening valt binnen het Meerjarig Financieel Kader 2014–2020. Het is een vervolg op de activiteiten op dit gebied gefinancierd door het Zevende Kaderprogramma voor Onderzoek en Technologische Ontwikkeling (KP7) en het GMES Initial Operations (GIO)-programma, dat tot nu toe het kader bood voor de ontwikkeling van GMES/Copernicus.

Gedurende het voortraject zijn vele van de Nederlandse vragen en voorstellen afgehandeld. Dit betreft onder andere de notie dat de data uit Copernicus kosteloos voor een ieder beschikbaar moet zijn (*«full, open en free-of-charge»*) en de door Nederland gewenste betrokkenheid van ESA (European Space Agency) en EUMETSAT (European Organisation for the Exploitation of Meteorological Satellites), waar de inhoudelijke kennis ligt voor het bedienen van de Copernicussatellieten. Enkele punten blijven openstaan, zoals hoe Copernicus samenhangt met de (financiering) van het *Space Surveillance and Tracking support programme* (SST – het andere agendapunt met betrekking tot Ruimtevaart op de Raad). De Nederlandse inzet hierop is dat het SST-programma van breder belang is dan alleen voor Copernicus, waarvan de financiering al beperkt is. Gelet ook op het politieke belang van de EU inzet voor het SST programma dient er separate dan wel brede financiering gevonden te worden.

Nederland zal zich in de laatste fase van het onderhandelingstraject inzetten om deze punten conform bovenstaande inzet af te handelen, met als doel dat Nederland tijdens de Raad akkoord kan gaan met het uitvoeringsprogramma voor Copernicus.

Space Surveillance and Tracking (SST) support programme

Voortgangsrapportage

Het voorzitterschap presenteert een voortgangsrapportage over een voorgenomen besluit van de Raad en het Europees Parlement over een programma om een waarschuwingssysteem (SST systeem) te ontwikkelen voor mogelijke satellietbotsingen (onderling en met ruimtepuin) en voor satellieten die terugkeren in de dampkring. Het systeem is een aanvulling op het bestaande Amerikaanse systeem, maar tevens bedoeld om daar minder afhankelijk van te worden en bij te dragen aan een mondiaal systeem.

Op dit moment is de Europese ruimtevaart afhankelijk van de gegevens uit de Verenigde Staten om botsingen en inslagen te voorspellen. Dit systeem staat onder militaire controle van de Verenigde Staten en is ook aan vernieuwing toe. Het voorstel betreft een besluit omtrent de ondersteuning van een systeem van ruimtebewaking en -monitoring. Een Europees systeem garandeert enerzijds de onafhankelijkheid en gelijkwaardigheid van Europa, maar is ook een bijdrage aan een wereldwijd systeem. Hierdoor nemen de kansen toe dat een dergelijke gebeurtenis accuraat voorspeld kan worden. Doel van het systeem is het beschermen van de ruimtevaartinfrastructuur (satellieten) en de Europese bevolking tegen de effecten van inslagen van (en botsingen tussen) objecten uit de ruimte. Dit gebeurt zowel door het opzetten van een dienst voor de voorspelling van dergelijke gebeurtenissen (Europese Ruimtebewaking en Monitoring Dienst) als door het benutten van en bijdragen aan bestaande infrastructuur van EU-lidstaten voor het volgen van ruimtepuin. De opzet is gebruik te maken van de bestaande (militaire) radarsystemen en zo nodig bij te dragen aan de modernisering daarvan. De grote radarinstallaties zijn in het bezit van Duitsland en Frankrijk, die daarmee in eerste instantie de meeste middelen zullen ontvangen uit dit programma. Hun belang is dat de gegevens van deze radars goed beveiligd worden. Het belang van alle EU lidstaten is dat de vitale informatie uit dit programma over mogelijke botsingen en inslagen voor alle (Europese) satellietoperators beschikbaar komen.

Nederland is positief over het voorstel van de Commissie. In het huidige voorstel ligt de nadruk op de ontwikkeling van diensten en betere benutting van bestaande infrastructuur. Zo wordt op efficiënte wijze omgegaan met de beschikbare middelen (technisch en financieel) in Europa.

Ontwikkeling van nieuwe infrastructuur is vooralsnog niet voorzien. Zoals ook al onder het voorgaande agendapunt aangegeven, wil Nederland dat er voor het SST programma separate dan wel brede financiering gevonden wordt.

In het voorstel van de Commissie is (nog) niet helder beschreven waar de eindverantwoordelijkheid en bevoegdheid ligt voor het beschrijven en implementeren van het systeem en wie verantwoordelijk is voor het formuleren van de gebruikerseisen. Nederland acht het van belang dat er duidelijkheid komt over de precieze verantwoordelijkheid van de Commissie in die aansturing van dit systeem.

De Commissie dient daarbij voldoende in te gaan op de samenwerking met de Europese ruimtevaartorganisatie ESA. In de discussie over het voorstel is de rolverdeling en bevoegdheidsdiscussie nog niet aan de orde geweest. Ondanks de positieve Nederlandse grondhouding over dit voorstel, zal Nederland bovenstaande punten adresseren bij de Commissie.

ONDERZOEK

Voorstellen van de Europese Commissie voor publiek-publieke partnerschappen op basis van artikel 185 (VWEU)

Algemene Oriëntatie

Het voorzitterschap wil tot een algemene oriëntatie komen op de vier voorstellen van de Europese Commissie over publiek-publieke partnerschappen in Horizon 2020, die zijn gebaseerd op artikel 185 van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie (VWEU).

Het gaat hierbij om voorstellen tot besluiten van het Europees Parlement en de Raad betreffende de deelname van de Unie aan de volgende door verscheidene lidstaten gezamenlijk opgezette programma's:

- Een Europees programma voor innovatie en onderzoek op het gebied van de Metrologie («*European Metrology Programme for Innovation and Research*», EMPIR, vervolgprogramma op EMRP);
- Het tweede programma voor onderzoek en ontwikkeling ter ondersteuning van onderzoek verrichtende midden- en kleinbedrijf (Eurostars-2);
- Het tweede partnerschapsprogramma voor klinische proeven tussen Europese en ontwikkelingslanden («*European and Developing Countries Clinical Trials Partnership*», EDCTP-2);
- Het tweede onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma actief en ondersteund leven («*Active and Assisted Living*», AAL-2).

Deze voorstellen zijn allen een vervolg van al bestaande publiek-publieke partnerschappen onder het huidige Europese Zevende Kaderprogramma voor onderzoek en ontwikkeling (KP7). Meer informatie over de opzet en het belang van deze partnerschappen is te vinden in de geannoteerde agenda ten behoeve van de Raad voor Concurrentievermogen van 26 en 27 september jl. (Kamerstuk 21 501-30, nr. 316) en het BNC-fiche «Horizon 2020 investeringspakket onderzoek en innovatie» (Kamerstuk 22 112, nr. 1692).

Gedurende het voortraject in Brussel zijn vele van de Nederlandse vragen en voorstellen, bijvoorbeeld op het gebied van governance en samenwerking, afgehandeld, met als gevolg dat Nederland de voorstellen voor EMPIR, AAL-2 en Eurostars-2 in huidige vorm kan steunen. Voor EDCTP-2 voorziet Nederland inhoudelijk geen problemen, echter het voorzitterschap heeft in deze laatste onderhandelingsfase een korting van ruim 12 procent voorgesteld op het budget van EDCTP-2. Nederland ziet, samen met een paar andere lidstaten, de noodzaak voor een dergelijk grote korting niet.

Nederland zal zich in de laatste fase van het onderhandelingstraject inzetten om de laatste openstaande punten naar tevredenheid af te handelen, met als doel dat Nederland verwacht tijdens de Raad akkoord te kunnen gaan met de vier artikel 185-voorstellen. Hoewel diverse lidstaten op de verschillende voorstellen nog openstaande punten hebben, is de verwachting dat dit voor geen enkel voorstel tot een blokkerende minderheid zal leiden in de Raad.

Wijziging EURATOM-besluit ten behoeve van ITER

Politiek akkoord

Het voorzitterschap beoogt tijdens deze Raad tot een politiek akkoord te komen over een technische aanpassing van het Raadsbesluit EURATOM uit 2007 tot oprichting van de Europese gemeenschappelijke onderneming voor ITER en de ontwikkeling van fusie-energie, Fusion for Energy (F4E). F4E is de gemeenschappelijke onderneming waarin de Commissie en de lidstaten samenwerken om het Europese aandeel aan het internationale kernfusie-experiment ITER te leveren. Via het ITER-verdrag, zorgt F4E voor de aanbesteding van opdrachten voor de bouw van de internationaal aan Europa toegewezen onderdelen van de machine.

De technische aanpassing van het Raadsbesluit maakt het mogelijk om voortaan het budget dat in het Meerjarig Financieel Kader (MFK) is gereserveerd voor het Europese aandeel in ITER niet – zoals tot nu toe gebruikelijk – over te brengen naar F4E op grond van Artikel 7 van het Euratomverdrag, maar op grond van Artikel 47. Daarmee gaat het niet meer om een «onderzoeksprogramma van Euratom» waarvoor in Artikel 7

een maximale looptijd van vijf jaar is vastgesteld, maar om «deelname van Euratom in een gemeenschappelijke onderneming». Omdat het budget voor ITER ook niet langer deel uitmaakt van het vijfjarige onderzoeksprogramma van Euratom, maar van dit ITER-besluit, zal de looptijd van het budget gelijk lopen met de looptijd van het MFK, namelijk zeven jaar.

Nederland is voorstander van de bouw van ITER, vanwege de noodzaak verder te zoeken naar mogelijkheden om ook in de toekomst op een duurzame manier energievoorzieningszekerheid te waarborgen. Nederland heeft in de afgelopen jaren de ontwikkelingen rond ITER nauwgezet gevolgd, waarbij het voldoen aan de verplichtingen die Europa internationaal is aangegaan, het voorkomen van kostenoverschrijdingen en het voorkomen van vertraging belangrijke punten waren. Nederland ziet de voordelen in van de wijziging van het Raadsbesluit, ook voor deze aspecten van het project, en kan de inhoud van het politiek akkoord dan ook onderschrijven.

Voorstellen van de Europese Commissie voor Gemeenschappelijke Technologie Initiatieven op basis van artikel 187 (VWEU) *Vaststelling Raadsstandpunt*

Het voorzitterschap is voornemens op vijf voorstellen voor publiek-private partnerschappen in Horizon 2020, op basis van artikel 187 van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie (VWEU), tot een Raadsstandpunt te komen.

Het gaat hierbij om voorstellen tot verordeningen van de Raad over de gezamenlijke ondernemingen:

- biogebaseerde industrieën («*Biobased Industries*», BBI);
- op het gebied van luchtvaart (Clean Sky-2);
- op het gebied van elektronische componenten en systemen («*Electronics Components and Systems for European Leadership*», ECSEL, vervolgp programma op Eniac en Artemis);
- voor brandstofcellen en waterstof 2 («*Fuel Cells and Hydrogen*», FCH-2);
- voor het initiatief innovatieve medicijnen 2 («*Innovative Medicines Initiative*», IMI-2).

Bovengenoemde vijf voorstellen gaan over publiek-private samenwerking door middel van de gezamenlijke technologie-initiatieven (de *Joint Technology Initiatives*, JTI's) en zijn in vier gevallen een vervolg van al bestaande publiek-private partnerschappen onder het huidige Europese Zevende Kaderprogramma (KP7). Het nieuwe partnerschap is de JTI voor de *Biobased Industries* (BBI). Meer informatie over de opzet en het belang van deze partnerschappen is te vinden in de geannoteerde agenda ten behoeve van de Raad voor Concurrentievermogen van 26 en 27 september jl (Kamerstuk 21 501-30, nr. 316, 13 september 2013) en het BNC-fiche «Horizon 2020 investeringspakket onderzoek en innovatie» (Kamerstuk 22 112, nr. 1692).

Gedurende het voortraject zijn vele van de Nederlandse vragen en voorstellen afgehandeld, bijvoorbeeld op het gebied van governance en het beperken van administratieve lasten, waardoor er over de gehele linie nog slechts een paar openstaande punten zijn, zoals het budget. Nederland is tegen het voorstel van het voorzitterschap tot een proportionele verlaging van 5% van de JTI's IMI-2 en FCH-2. Volgens Nederland bestaat al een goede verhouding tussen de budgetten van deze artikel 187-initiatieven en de daaraan gerelateerde programmaonderdelen, zoals de maatschappelijke uitdagingen. Voor JTI Clean Sky-2 geldt het omgekeerde; Nederland vindt dat het budget voor dit initiatief naar

beneden bijgesteld kan worden ten gunste van middelen voor het luchtvaartonderdeel uit de maatschappelijke uitdaging «slim, groen en geïntegreerd transport». Nederland zal zich in de laatste fase van het onderhandelingstraject inzetten om de laatste punten die open staan naar tevredenheid af te handelen, met als doel dat Nederland verwacht tijdens de Raad akkoord te kunnen gaan met de voorstellen voor JTI's op basis van artikel 187 (VWEU).

Met betrekking tot de hoogte van de budgetten van de verschillende JTI's zitten de lidstaten nog niet op één lijn en zijn de onderhandelingen richting Raad nog volop gaande. Diverse lidstaten hebben ook nog andere openstaande punten, maar deze zullen naar verwachting niet tot een blokkerende minderheid leiden.

Innovatie in de publieke sector – als vervolg op de Europese Raad van oktober jl.

Beleidsdebat

Tijdens de Raad is een beleidsdebat voorzien over innovatie in de publieke sector («public sector innovation») als vervolg op de Europese Raad van oktober.

Het is op moment van schrijven nog niet bekend welke insteek het voorzitterschap op dit onderwerp zal kiezen. In de conclusies van de Europese Raad is men onder andere ingegaan op innovatie volgend uit het gebruik van meer digitale diensten en een beter gebruik van het instrumentarium dat de overheid tot zijn beschikking heeft.

Met betrekking tot het instrumentarium zet Nederland bijvoorbeeld in op innovatiegericht inkopen (inclusief precommercieel inkopen) via een gestructureerd programma met en voor overheden. De overheid zoekt als «lead customer» doelgericht naar een innovatieve oplossing of biedt ruimte aan de opdrachtnemer om met een innovatieve oplossing te komen. Het doel hierbij is om met de inkoop van innovatieve producten en diensten te komen tot een effectievere en efficiëntere dienstverlening. Daarnaast moet het leiden tot een grotere thuismarkt en daarmee tot een groter exportpotentieel van bedrijven. Bij innovatiegericht inkopen kan gedacht worden aan intensieve dialoog en samenwerking met de markt, precommercieel inkopen en een innovatiegerichte aanbesteding.

Op het gebied van digitale diensten werkt Nederland aan doorbraken met ICT, waarbij de economische kansen van de ICT benut worden. U bent hier in juli 2013 per beleidsbrief over geïnformeerd (Kamerstuk 32 637, nr. 70). Ook in het programma «inkoop innovatie urgent», dat ervoor wil zorgen dat de visie op innovatiegericht inkopen ook leidt tot actie en resultaten, zijn ICT projecten opgenomen, zoals «Beter benutten op de weg». Hierbij wordt open data gebruikt om wegen beter te benutten en files te vermijden. Ander projecten zijn het duurzaam digitaliseren van data, op initiatief van de Koninklijke Bibliotheek, en de ontwikkeling van robotics in de gezondheidszorg.